
WSTĘP

Oddana do rąk Czytelnika praca o charakterze monograficznym jest poświęcona problematyce prawa penitencjarnego. Kształtowanie się prawa penitencjarnego związane jest z historią rozwoju więziennictwa. Aspekt historyczny wykonywania kary więzienia pokazuje, jaki charakter miało i jak ewaluowało prawo penitencjarne, przyjmując współczesny kształt. Historyczna analiza pozwala ocenić, jak daleką drogę przeszła ludzkość od kary więzienia, którą charakteryzowały: okrucieństwo, surowość i niehumanitarność, do kary pozbawienia wolności, wykonywanej z poszanowaniem godności osadzonego i jego podstawowych praw jako człowieka. W ocenie Autorów, rozważania historyczno-prawne mają znaczenie dla wyjaśnienia kształtu normatywnego obowiązujących konstrukcji prawa penitencjarnego. Funkcja więzienia ulegała stopniowej zmianie. Więzienie stało się miejscem nie tylko służącym izolacji jednostki od społeczeństwa, ale przede wszystkim instytucją, gdzie podejmuje się określone oddziaływania resocjalizacyjne przy udziale profesjonalnego personelu penitencjarnego.

Autorzy podkreślają ogromną rolę i dostrzegają szanse w realizacji zadań resocjalizacyjnych pod warunkiem ciągłego podnoszenia kwalifikacji i umiejętności zawodowych oraz etycznych personelu resocjalizacyjnego. Oddziaływanie resocjalizacyjne realizowane jest w drodze opracowywanych (nie tylko przez wychowawców, ale również przez samych osadzonych) projektów resocjalizacyjnych. W niniejszym opracowaniu Autorzy wskazują, że sposób oddziaływania na konkretnego osadzonego powinien odbywać się zgodnie z założeniami indywidualizacji kary pozbawienia wolności. Dowodzą, że indywidualizacja kary następuje między innymi poprzez klasyfikację skazanych do odpowiedniego rodzaju oraz typu zakładu karnego, a także poprzez dobór odpowiedniego systemu odbywania kary pozbawienia wolności. Szansą na poprawę warunków odbywania kary pozbawienia wolności jest zasada wolnej progresji, z której skazany może, lecz nie musi skorzystać. W dalszej kolejności konieczne jest odpowiednie zastosowanie środków oddziaływania resocjalizacyjnego, w postaci między innymi pracy, nauki, uczestnictwa w zajęciach kulturalno-oświatowych, sportowych, umożliwienie osadzonemu kontaktów z osobami nieosadzonymi, a także czasowe opuszczenie zakładu karnego. Pobyt w zakładzie karnym powinien być ostatecznością.

Niniejsze opracowanie pokazuje, że rzeczywistość więzienna, która bardzo często rządzi się patologicznymi normami, nie jest w stanie przygotować skazanego do funkcjonowania w świecie akceptowanych norm ogólnospołecznych. Dlatego Autorzy akcentują ogromną rolę w realizacji zadań związanych ze społeczną readaptacją skazanych kuratorów społecznych, ale także organizacji społecznych, kościołów, innych związków wyznaniowych oraz osób godnych zaufania. Ważną rolę realizuje Rada Główna do Spraw Społecznej Readaptacji i Pomocy Skazanym, a także powoływane do życia w poszczególnych województwach terenowe rady do spraw społecznej readaptacji i pomocy skazanym. Ich zasadniczymi celami są: koordynacja współdziałania organów państwowych i przedstawicieli społeczeństwa w zapobieganiu przestępczości i wykonywaniu orzeczeń, świadczenie pomocy w readaptacji społecznej, a także wykonywanie kontroli społecznej i dokonywanie oceny polityki penitencjarnej.

Warsztat badawczy oparty został głównie na metodzie formalno-dogmatycznej. Materiał badawczy, który został zaprezentowany w niniejszym opracowaniu, ma charakter mieszany, teoretyczno-normatywny, co *de facto* przesądziło o przyjętej, wspomnianej uprzednio, metodzie badawczej. Niezmiernie istotną okolicznością było też to, aby w rozprawie uwzględnić i poddać stosowanej analizie najważniejsze, a przy tym najnowsze pozycje wydawnicze, zarówno o charakterze komentatorskim, monograficznym, jak i artykułowym.

Niniejsze opracowanie nie pretenduje do wyczerpującego omówienia problematyki prawa penitencjarnego. Nie taka była intencja jego Autorów, pracowników wymiaru sprawiedliwości. Założeniem publikacji jest przedstawienie Czytelnikowi w sposób możliwie syntetyczny i przystępny problematyki penitencjarnej, związanej z odbywaniem kary pozbawienia wolności. Autorom towarzyszy skromna nadzieja, że chociaż w pewnym stopniu wypełniają lukę w piśmiennictwie i rozważania zawarte w opracowaniu będą inspiracją dla innych do własnych przemyśleń i badań. Praca z pewnością może być wykorzystywana jako pomoc dydaktyczna w ramach zajęć z zakresu penitencjarystyki, prawa karnego wykonawczego, resocjalizacji, pedagogiki. Wierzymy, iż wzbudzi ona także zainteresowanie nie tylko teoretyków prawa karnego wykonawczego czy studentów, ale także praktyków, to jest sędziów, prokuratorów, adwokatów i jednocześnie aplikantów.

Praca ma charakter opracowania zbiorowego. Każdy z rozdziałów stanowi odzwierciedlenie poglądów i stanowisk jego Autora, który tym samym ponosi odpowiedzialność wobec Czytelników za swoją część monografii. Mimo autorskiego charakteru poszczególnych rozdziałów, podczas ich przygotowania Autorzy przykładali wagę do koordynacji swojej pracy, w szczególności zaś do tego, by uniknąć niepotrzebnych powtórzeń, a opracowaniem objąć całość zagadnienia.

Przy tej okazji, Autorzy pragną w tym miejscu serdecznie podziękować recenzentowi niniejszego opracowania Panu dr hab. Krzysztofowi Wiakowi, prof. KUL, Kierownikowi Katedry Prawa Karnego KUL, za wnikliwe, cenne i krytyczne uwagi, dzięki którym niniejsze opracowanie mogło przybrać swój ostateczny kształt.

Bydgoszcz, maj 2014 r.

Autorzy